

de zinsnede: oep tot alle raden zond, de gerichten werd gedaan. Later is wel ardig: zoo

wel zwijgen. uitdrukkingen l, waarin ze geen fraaie lechrijving. ge mag nog tot „factie- et vierde be- erop gegrond ar maakten de Synode. ten ontleend elijk accoord rucht. Neen, vonden niet ij k accoord met terzijde- ord, een be- bracht.

toegevoegd: en prof. Van rjver ook dit ij in Londen ichtingen die erstrekt. We etten. Des te hij zelf alles a rectificatie, vaaruit blijkt Nederlanders ig. Dat geldt terk.

ONGELING. iserabel" ge- eidsdienst is a uitstekend, t was uitge- en, die thans actievorming t de een, en de andere tje verknoid, tenalotte ge- oeten teleur-

Kuyper, die et voor hem z, destijds in z te Londen leiding van r tegenwerk- en.

REDACTIE.

RKEN

L vinden we vordt aange- ingesteld, Welzijnver-

en, waarmede ok een moti- de oprichting zze de adver- ntaar in het en willen we

ke Indië een ende politiek zich bindend an aan haar gratie Gods, entair karak- onale daad ouden blijven politiek van rhorn, begint t de Ni- ning wil d het verigens jkt, dat eslagen

worden, dat k de NIWIN overzeesche de reden be- zich van het gemaakt, dan an wenschen, huidige poli-

tiek, mee af, waar reeds het kabinet Schermerhorn mede begonnen is: de constitutionele banden van de rijksteelen.

Laat de NIWIN ons geen zand in de oogen strooien. Nationale inspanning is eerstens vereischt om de regeering voor haar politiek te waarschuwen en haar op het heillooze pad, waarop ze voortgaat, terug te duwen. Die taak is primair!

Wat de welzijnverzorging zelf betreft, zooals het woord in anglicaansche lijn liggend, hier mogen de christelijke maatstaven, waaraan we de middelen, die betracht worden behooren te toetsen, geen moment losgelaten worden.

Zoeken we de belangen van onze landgenooten overzee allereerst in ons principieele verzet, hun meer persoonlijke belangen, gelijk de onze, zijn even- zeer gebonden aan de normen van Gods Woord.

Alleen, christelijke boeken, christelijke lectuur wil- len we zelf in onze zelfstandige acties versturen, maar mag ook de NIWIN alleen maar verzenden, of anders mogen we niet medewerken.

Tegenover het sturen van artsen, het uitbreiden én verzorgen van radioprogramma's, het vertoonen van films, moeten we niet minder kritisch staan.

Laten we voor oogen houden en daarnaar leven, dat de gebondenheid aan het Woord Gods het eenige waarachtige welzijn schenkt, krachtens hetwelk we ons behooren te verzetten tegen het heulen met Staatsvijanden, maar in het welk we ook zullen overwinnen, al smaken we de victorie met blanke en bruine broeders ook pas — neen gelukkig, als er geen tegenstander meer is.

H. v. d. B. H.C.zn.

GRONINGER BRIEVEN

Amice frater.

Wij beleven ook thans weer de sensatie van den nieuwen mensch en een nieuwe wereld. Het is niet voor den eersten keer in deze eeuw.

Want wie wat ouder is, herinnert zich zeer goed, hoe gelijk gebeuren plaats had na den eersten wereld- oorlog van 1914 tot 1918.

Ons werd toen verzekerd, dat de menschen na '18 die van v o o r '14 niet meer konden verstaan. Zoo erg was alles nieuw geworden. En dit had zijn voordeelen, want afgezien van de toenmalige oorlogsmisdadigers, schudden wij de verantwoordelijkheid voor hetgeen die oorlog te zien gaf, en dat eerst zoo beschaamd werd geacht voor den cultuurmensch van dien tijd, van ons af. De schuldige lag op het kerkhof. Wij zagen alleen maar vooruit.

Thans weten wij wat die beweringen werkelijk be- duiden.

Mr Slotemaker de Bruine, een der nieuwste menschen, zegt in een politiek perspectief, hetwelk hij verzorgt in het tijdschrift: „De Nieuwe Stem“: „bij 1918 vervult ons een gevoel van spijthoed. Troelstra vergiste zich, maar wat jammer; had hij maar gelijk gehad. Hij had wel contact met volk en leiding, maar die factoren waren toen nog te zwak zoodat de burgerlijke maatschappij zegevierde“. Welk een ramp!

Gelukkig is dit niet heelemaal juist, want de nieuwe wereld zegevierde toen toch in Duitschland, waar de sociaaldemocraten de macht kregen toegeworpen en, als de heer Slotemaker de Bruine nu opmerkt, er waren er ten onzent, die zeiden: wij werpen ons verstand weg en voeren de revolutie ook hier in. Alleen maar — ons volk was toen nog niet rijp voor dat moois.

Men had het in Duitschland eenigen tijd en daarna werd het nog nieuwer, toen Hitler en de zijnen hun derde rijk stichtten.

Dat is echter overwonnen. Het oude is nu voorgoed weg en het nieuwe is daár; onverwinnbaar. De nieuwe mensch leidt ons vroolijk de nieuwe wereld binnen.

Hoezeer alles nieuw geworden is moge blijken uit onze houding tegenover hetgeen voorbijging. Voorheen toch gold de regel: van de dooden niet dan goeds. Dit gold van de menschen. Busken Huet maakt ergens, ietwat ondeugend, de opmerking, dat iemand het zijn tegenstanders niet gemakkelijker kon maken, ook wat goeds van hem te zeggen, dan door zelf den laatsten adem uit te blazen. Zoo was het ook altijd voor den „goeden ouden tijd“. Rousseau keek er nog naar, als hij dacht aan de gouden dagen van niet dan natuur zonder cultuur.

Maar wij — de nieuwe menschen — gruwen van den ouden tijd, inzonderheid van dien, welken wij pas achter den rug hebben. Nooit weer zóó; dat stond dadelijk bij de vrijmaking onder ons vast. Heel de pers sprak zoo. Ik geloof haast zonder uitzondering.

Geen woord dus meer daarover. Wij zien slechts dynamisch vooruit. Grootse figuren, ik noem nu alleen maar de meest representatieve, prof. Schermer- horn, zouden ons zoo de nieuwe wereld binnenleiden en hem werden dan ook de regeerteugels in handen gelegd.

Nu geloof ik niet, dat er velen zijn, die dit experi- ment nog mooi vinden. En dat wij nog niet al het oude volkomen kwijt zijn, blijkt ook nu weer, want

voorheen gold de regel, dat wie hier mislukte, in Indië nog een kans kreeg, en het bleek, dat wij deze gedachte nog kenden, maar hoe dit ook zij, de wereld is nu eenmaal nieuw en met het oude kunnen wij niets meer worden.

En dit brengen wij tot uitdrukking door te spreken van den dood der bourgeoisie, der burgerlijke maatschappij en het verdwijnen van den burger. De nieuwe mensch is geen individualist als de burger, maar ge- meenschapswezen.

Toch kan het niet kwaad zijn, als wij ons trachten te herinneren, hoe die burger er eigenlijk wel uit zag. Wij mogen toch geschiedenis schrijven?

En nu wordt ons dit door de nieuwe menschen niet moeilijk gemaakt, want omtrent den burger bezitten wij een zeer uitgebreide literatuur en ik zal, als ik met behulp daarvan enkele trekken van die ver- dwenen menschensoort tracht weer te geven, U niet vermoeden met een lijst van schrijvers en van boeken. Zij zijn zeer talrijk en van allerlei soort: socialisten, humanisten, dialectische theologen — deze vooral — wijsgeeren, kunstenaars, romanschrijvers. Het is een tamelijk groot leger. Welnu — de burgerlijke wereld — de burger werden in de achttiende eeuw geboren, vóór 1789 voorbereid, na dien datum verwezenlijkt. In de negentiende eeuw voltooid.

De menschen waren niet allemaal gelijk, maar miktten wel op hetzelfde doel, werden geleid door ge- lijke beginselen.

Daar waren autonomen en heteronomen, optimisten en pessimisten, tevreden en opstandelingen. Maar, zooals iemand in onze dagen terecht opmerkte, de pessimisten waren geen opponenten, eigenlijk meer exponenten der burgerlijkheid.

Ik wil nu trachten de beeltenissen van den nu ver- dwenen mensch, den burger en van den nieuwen, die zich thans laat hooren, naast elkander te zetten. Dan valt het geweldige verschil het best op. Dat spreekt.

Welnu — de eerste en voornaamste trek van den burger was, dat hij de oude kerkelijke dogmata, dat hij het Woord Gods, dat hij ook God losliet, zich van den Drieëenigen God emancipeerde, omdat hij Hem niet meer noodig had, althans niet voor dit onder- maansche en het tijdelijke leven. Hij was autonoom, zijn eigen heer en meester. Hij was niet altijd onge- loovig, noemde zich, als hij den tijd miste om atheïst te worden, deïst. Maar dit stond wel vast, dat, moge God nog in den hemel zijn, de mensch zich hier op aarde zelve had te redden en dat ook zeer goed kon. Hij had zich eindelijk ontworsteld aan het oude geloof, dat hem zoo afhankelijk, onvrij maakte. Hij was ver- lost van de knellende banden van dat oude kerkelijke dogma.

De dialectische theologen stellen den heteronomen mensch, den geloovige in de burgerlijke maatschappij, geheel naast den ongeloovige. Zeker, hij geloofde nog in God, en hield nog vast aan den Bijbel en sprak ook, zij het al te gemakkelijk, van zonde en vergeving, maar ook hij wilde zich in de nieuwe burgerlijke maatschappij geheel op zijn gemak gevoelen. Daarenboven zocht hij de verzekering voor het eeuwige leven en dat was ook al niet storend voor zijn doen.

Een burgerlijke ongeloovige dichter had er alleen maar zijn spot voor over en hij deed dan den christen- burger zeggen:

Hemel, mijn ziel is vermoeid en versmacht naar een beter hiernamaals,
Neem haar op — evenwel haast is er niet bij de zaak.

Hier is dan geen sprake meer van een Christen- burger maar van den verburgerlijkten christen. De nieuwe wereld had den christen voorgoed te pakken. Wat ook thans weer gezien wordt. De verburgerlijkte christen was over heel de lijn individualist. Hij was bezorgd voor de eigen ziel en voegde alleen bij de veiligheid hier de verzekerdheid voor de eeuwigheid.

Zoo kon hij met de ongeloovige humanisten heel goed samengaan.

Wat dit aardse leven dan betreft. De humanist kende de groote waarden voor het leven evengoed als hij. En van een tegenstelling tusschen geloovigen en ongeloovigen moest hij niets hebben. Hij haatte de antithese. Hij begeerde de synthese.

Zoo was dan de burger.

En dan was er ook nog de opstandeling, een Byron en Shelley in Engeland, een De Vigny in Frankrijk, een Multatuli in ons land, en zij klagden over de modderspatten, die zij, aan den kant van den weg, opliepen, als het rijtuig van den burger, Droogstoppel, hen passeerde, maar hun ontevredenheid kwam vooral voort uit het feit, dat zij aan den kant van den weg stonden en zij hadden dit voornamelijk aan hun eigen gedrag te wijten.

De burger mocht ongeloovig of religieus zijn, hij beminde de maat, de grens. Hij was rationalist en hield alleen van de romantiek in de uren van rust, als hij een roman of gedicht wilde lezen, of als hij naar den schouwburg ging.

Nu is het wel duidelijk, als wij rondom ons zien, dat dit type mensch geheel is verdwenen. Voor de menschen dan, die mogen meetellen.

De sterke nieuwe mensch van thans is niet ongod- dienstig, waarom zou hij het, maar hij heeft toch met God en Zijn Woord, voor den opbouw van het nieuwe

leven niets te maken. Hij kan zich zelf redden en de groote waarden, die hij behoeft, diept hij wel op uit de eigen ziel. Het humanisme behoeft juist thans niet onder te doen voor het Christendom. En geloovige christenen, de heteronomen van onze dagen, erkennen dit ook.

De humanist zegt: de mensch is goed en er is alle reden om optimist te zijn ten aanzien van de toekomst. Laat de geloovige daartoe kracht zoeken in zijn religie, de humanist vindt alles wat hij behoeft in zich zelf.

Het hindert hem dan ook niet den heteronoom te hooren gewagen van God en het Woord van God, want hij begrijpt: dat is dan „dialectisch“. De optimist ziet alleen de levenslijn en zegt, dat alle menschen één moeten zijn. De dialecticus spreekt van de doodlijn, waaronder alles ligt gebukt, maar onder die lijn is toch ook alles van gelijke kracht, en wij mogen weer geen onderscheid maken op allerlei terrein tusschen geloovigen en ongeloovigen. De antithese moet worden „doorbroken“. Autonomen en heteronomen kunnen heel goed samenwerken. Evenals onder de burgerlijke — maar wat begin ik nu? De nieuwe mensch vergist zich niet, als mr Troelstra weleer; het is met de bur- gerlijke maatschappij nu gedaan. En met den burger meteen.

En mocht ook nu de opstandeling niet ontbreken, dat komt gewoonlijk omdat hij nog aan den kant staat. Voor modderspatten behoeft hij nu niet te vreezen. Het is immers de romantiek die won.

Ziehier dan de voornaamste trek uit het portret van den burger en dat van zijn opvolger. Moogt gij het verschil niet zien, denk dan aan Uilenspiegel, die beloofd had alle wanden van de kasteelzaal met schil- deringen te bedekken, en, nadat hij in gebreke was gebleven, zei, dat zij, die schuldig stonden aan een booze daad, niet konden zien. En toen loofden alle be- zoekers het afwezige kunstwerk om prijs.

Hier zijn de trekken werkelijkheden, en het verschil is onmetelijk groot. En als er nog zijn, die dit niet zien, zij mogen verdwijnen; het zijn ouderwetse menschen, doode lieden, die men vergat te begraven.

Mr Slotemaker de Bruine teekent ze met een enkelen krachtigen haal. Er zijn, zegt hij, nog antirevolutio- nairen en christelijk-historischen, die alleen maar kijken naar de vorige eeuw.

Wie wil meedoen moe't het verschil willen zien, en haten, wie ging, om lief te hebben, die kwam.

En de antithese-lieden behoorden schuil te gaan, met schaamte over hun achterlijkheid. Men zou hen kunnen dulden als zij zwegen. Als Thorbecke zei tegen Groen: waart gij maar een stille partij.

Maar dit is al weer een onbehoorlijke herinnering...

Nu wees ik op een enkelen, zij het den voornaamsten trek, in de twee gelaten. Ik wil, om het verschil nog duidelijker te doen zien, in een volgende brief de vergelijking dezer contereitsels dus voortzetten.

Met hartelijke groeten
en heilbode uw toegenegen

MARNIX.

PERSSCHOUW

„Hebben wij ons zelf overleefd?“

Een lezer schrijft ons:

Professor Diepenhorst's brochure „Hebben wij ons zelf overleefd?“ is in „De Reformatie“ wel danig onder de loupe genomen. Vermoedelijk zullen velen gedacht hebben: „De Reformatie, nu ja... geen wonder, dat die er geen goed woord voor heeft“.

In „Onze Vacatures“, Christelijk Schoolblad, vond ik in- liggende korte bespreking (nummer van 12 Sept. 1.1.). Ik weet niet, van wie ze is, maar ik vond de inhoud interessant ge- noeg, om U het knipsel te sturen.

Hier volgt het stuk:

Hebben wij ons zelf overleefd?, door Prof. I. A. Diepen- horst. Uitgave Kok, Kampen.

Na lezing van deze brochure van 27 blz. zijn we geneigd de titelvraag, wat den auteur betreft, bevestigend te beant- woorden. Hij heeft bewezen niet meer tot de leidinggevende figuren te behooren. De brochure, die tracht 'n tijdbeeld te tee- kenen en daarover enkele verlossende opmerkingen kwijt te raken, teekent den schrijver in zijn gemis aan originaliteit. Naast algemeenheden als zedenbederf, burgerlijkheid, kerkisme, Zondagschristendom, brengt hij als hoofdoorzaak van de he- dendaagsche Christelijke depressie op het tapijt: het ontbreken van leidende figuren en het weinig gezag hechten aan synoden door velen. Doelt de schrijver op de onlusten in de Geref. Kerk, dan is hij toch wel erg eenzijdig, door zijn eigen visie in deze zaken in een regeltje als de waarheid neer te pennen. Ook zijn beweringen aangaande Barth laten ons met een vraagteken zitten. Is Barth nu goed, of is hij funest voor de Nederlandsche kerk? Ook smaakt het ons niet, wanneer een professor door een paar goedmooide burgermansgeestigheides de waarheid van een wetenschappelijke bewering wil adstrue- ren. De laatste 5 blz. breken een lans voor een Christelijke staatkunde. Ook hier geen bewering, of zij was ons reeds van overlang bekend. Op blz. 27 weten we nog steeds niet, of we ons zelven overleefd hebben en waarom de auteur die vraag eigenlijk gesteld heeft.

Het brochure'tje is symptoom van wat vandaag in de synodoeratische jeugdleiding wordt aanbevolen... Daarom spreken we erover — op officieel verzoek trouwens.

K. S.